

บทความวิจัย

แนวทางเชิงนโยบายต่อการเตรียมความพร้อมของ
ประเทศไทยต่อผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์
ระหว่างมหาอำนาจด้านความมั่นคงทางทะเลต่อ
อ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง

Policy Recommendations on Thailand's Preparedness
to Address the Implications of Strategic Competition
among Major Powers in maritime security on the
Gulf of Thailand and vicinity areas

พินธุสัฎา จัยนาม

กระทรวงการต่างประเทศ

Pinsuda Jayanama

Ministry of Foreign Affairs of Thailand

E-mail: pinsuda.j@mfa.go.th

วันที่รับบทความ : 20 มีนาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ : 4 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ : 13 พฤษภาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางเชิงนโยบายต่อการเตรียมความพร้อมของประเทศไทย ต่อผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจด้านความมั่นคงทางทะเล ต่ออ่าวไทย และพื้นที่ต่อเนื่อง ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารของไทยและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ Realism ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางทะเลของจีน สหรัฐฯ และพันธมิตร และประเทศสมาชิกอาเซียน

ผลการวิจัยพบว่า การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างจีนและสหรัฐฯ และพันธมิตรด้านความมั่นคงทางทะเลในทะเลจีนใต้และเชื่อมต่อมายังอ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง เป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ทางการแข่งขันระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยจีนได้วางยุทธศาสตร์เชิงรุกในการส่งเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเล ด้านการสร้างกฎระเบียบและบรรทัดฐาน และโครงสร้างพื้นฐานอย่างเป็นระบบโดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ในทะเลจีนใต้เป็นหลักให้ความสำคัญกับพื้นที่ในทะเลจีนใต้เป็นหลัก ในเชิงนโยบายต่างประเทศ ไทยไม่ได้เป็นประเทศที่อ้างสิทธิทับซ้อนในทะเลจีนใต้กับจีนในเชิงนโยบายต่างประเทศ ไทยไม่ได้เป็นประเทศที่อ้างสิทธิทับซ้อนในทะเลจีนใต้กับจีน อีกทั้งไทยยังสนับสนุนทั้งข้อริเริ่มสายแถบ สายเส้นทางของจีนและยุทธศาสตร์ FOIP ของสหรัฐฯ และผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางทะเลระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ต่ออ่าวไทยได้แก่ ความมั่นคงทางทะเล ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างไทยกับจีน ไทยกับสหรัฐฯ ไทยกับกัมพูชา และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและอาเซียน ความร่วมมือในกรอบอาเซียน และกฎหมายระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์จีนกับสหรัฐฯ, ความมั่นคงทางทะเล, อ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง

Abstract

The purpose of this research article is to study and formulate policy guidelines for Thailand's preparedness against the effects of strategic competition between maritime security powers. to the Gulf of Thailand and contiguous areas. Use qualitative education methodology by analyzing Thai and foreign documents related to the concept. Theories related to Realism, maritime security strategies of China, the U.S. and its allies, and in-depth interviews.

The results showed that the strategic competition between China and the U.S. and its allies maritime security in the South China Sea and connecting to the Gulf of Thailand and its contiguous areas. It opens up new areas of competition between China and the U.S. that will affect stability and security in Southeast Asia. Systematic regulation and norms and infrastructure with a focus on the South China Sea area. Foreign Policy Thailand is not a foreign policy overlapping claimant in the South China Sea with China. Thailand is not a country that has overlapping claims in the South China Sea with China. Thailand also supports both China's Belt and Road Initiatives and the U.S. FOIP strategy, and the impact of Sino-U.S. strategic maritime security competition on the Gulf of Thailand, including maritime security, Thailand-China international relations, Thailand and the U.S., Thailand and Cambodia, and Thailand-Mekong sub-region and ASEAN countries. Sensitivity Foreign Policy Thailand is not a foreign policy overlapping claimant in the South China Sea with China. Thailand is not a country that has overlapping claims in the South China Sea with China. Thailand also supports both China's Belt and Road Initiatives and the U.S. FOIP strategy, and the impact of Sino-U.S. strategic maritime security competition on the Gulf of Thailand, including maritime security, Thailand-China international relations, Thailand and the U.S., Thailand and Cambodia, and Thailand-Mekong sub-region and ASEAN countries. Sensitivity

Keywords: China-U.S. Strategic Competition, Maritime Security, Gulf of Thailand and Ongoing Areas

บทนำ

ปัจจุบันการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา ครอบคลุมทั้งมิติด้านการค้า เทคโนโลยีและดินแดน ในการนี้ จีนและสหรัฐอเมริกา ต่างกำหนดให้ทะเลในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกเป็นพื้นที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ทั้งในด้านความมั่นคงและเชิงเศรษฐกิจ โดยสหรัฐฯ และพันธมิตรภายใต้กลุ่ม Quadrilateral Security Dialogue (QUAD) ดำเนินนโยบายตามแนวคิดอินโด-แปซิฟิกที่เสรีและเปิดกว้าง (Free and Open Indo-Pacific - FOIP) เพื่อรักษาเสรีภาพในการเดินเรือและบินผ่าน ซึ่งการค้าทางทะเลกว่าร้อยละ 30 และการขนส่งน้ำมันดิบร้อยละ 90 ระหว่างภูมิภาคตะวันออกกลางผ่านทะเลจีนใต้ไปยังภูมิภาคเอเชียตะวันออกผ่านช่องแคบมะละกา ในขณะที่จีนอาศัยข้อริเริ่มสายแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative - BRI) ขยายอิทธิพลทางทะเลตามแนวทางเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 (21st Century Maritime Silk Road) รวมถึง แนวพื้นที่ First Island Chain และ Second Island Chain¹ ตามทฤษฎี

String of Pearls² โดยจีนได้นำยุทธศาสตร์ Island Chain เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลเพื่อป้องกันการปิดล้อม (Containment) จากสหรัฐฯ ทั้งนี้ การสอดประสานยุทธศาสตร์ข้างต้นของจีนสอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่ชายขอบริมทะเล (Rimland) ของนาย Nicholas J. Spykman ว่า การขยายอิทธิพลของประเทศ โดยการครอบครองพื้นที่ภาคทวีป (Heartland) เป็นเงื่อนไขจำเป็นที่จะนำไปสู่การครอบครองภาคพื้นที่ยุทธศาสตร์และเป็นเงื่อนไขสำคัญของการครอบครองพื้นที่ภาคทวีป³

ทะเลจีนใต้ถือเป็นหนึ่งในผลประโยชน์แห่งชาติหลัก (Core Interest) ของจีนและเป็นพื้นที่แข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ทางความมั่นคงทางทะเลระหว่างจีนกับสหรัฐฯ และพันธมิตรที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้น จากการที่จีนมีการปฏิบัติการทางทะเลจีนใต้ที่แข็งแกร่งมากขึ้น เพื่อเสริมสร้าง

¹ ยุทธศาสตร์ Island Chain เป็นยุทธศาสตร์ด้านการป้องปรามทางทะเลคิดค้นโดยนายจอห์น โฟสเตอร์ ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ เมื่อ พ.ศ. 2494 ในช่วงสงครามเกาหลี เพื่อปิดล้อมสหภาพโซเวียต และจีน ด้วยการจัดตั้งฐานทัพเรือในทะเลแปซิฟิกตะวันออก ทั้งนี้ ภายหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตอันนำไปสู่การสิ้นสุดของสงครามเย็น ทั้งสหรัฐฯ และจีนต่างได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ Island chain มากยิ่งขึ้น สำหรับสหรัฐฯ ยุทธศาสตร์ Island Chain เป็นการเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ทั้งนี้ สหรัฐฯ แบ่งยุทธศาสตร์ Island Chain ออกเป็น 3 วงล้อม ได้แก่ First Island Chain เริ่มจากเกาะคูริล ผ่านทะเลเกาะริวกู และไต้หวัน และภาคตะวันออกเหนือของฟิลิปปินส์ (เกาะลูซอน มินโดโรและปาเลวัน) เกาะบอร์เนียว โดย First Island Chain เป็นเสมือนเส้นแบ่งทางทะเลระหว่างทะเลจีนตะวันออกและทะเลฟิลิปปินส์ ทะเลจีนใต้และทะเลชูลู Second Island Chain ประกอบด้วย เกาะโบนินและเกาะกุกุโซไฟของญี่ปุ่น กวม หมู่เกาะแครอลไลน์ ซึ่งรวมถึงปาเลา ไปยังนิวกินีตะวันตกโดย Second Island Chain เปรียบเสมือนเส้นแบ่งทางทะเลกับทะเลฟิลิปปินส์ Third Island Chain เริ่มจากเกาะ Aleutian ไปยังมหาสมุทรแปซิฟิก โอเชียยานาผ่านเกาะฮาวาย อเมริกานซามัว ฟิจิและนิวซีแลนด์ โดยออสเตรเลียเป็นเสมือนเส้นแบ่งทางทะเลระหว่าง Second and Third island chains

² String of Pearls เป็นยุทธศาสตร์ขยายอำนาจทางเศรษฐกิจและการทหารของจีนในเส้นทางการสัญจรทางทะเล ซึ่งเริ่มจากจีนแผ่นดินใหญ่ จรดถึง Horn of Africa (แอฟริกาตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ คาบสมุทรโซมาลี) และการสร้างท่าเรือในศรีลังกา ปากีสถาน เมียนมา และจิบูตี เพื่อรักษาบูรณภาพแห่งดินแดนทางทะเล เสริมสร้างความมั่นคงทางทะเลและการขนส่งพลังงานจากภูมิภาคตะวันออกกลางไปยังจีน

³ Nicholas J. Spykman เห็นว่า หากประเทศใดครอบครองพื้นที่ชายขอบริมทะเล (Rimland) เช่น ประเทศแถบภูมิภาคยุโรปตอนใต้ ภูมิภาคตะวันออกกลางและภูมิภาคเอเชียใต้ รวมถึงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะสามารถควบคุมพื้นที่ของประเทมหาอำนาจในภาคพื้นทวีปได้

ความมั่นคงในพื้นที่ ขณะที่สหรัฐฯ และพันธมิตรมีข้อห่วงกังวลต่อการดำเนินการฝ่ายเดียวของจีนเพื่อเปลี่ยนแปลงสถานะเดิม (Status Quo) ในทะเลจีนใต้ โดยยกระดับการปฏิบัติการรักษาเสรีภาพในการเดินเรือ (Freedom of Navigation Operations - FONOPs) และย้ำความสำคัญของการเคารพกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงเสริมสร้างพันธมิตรกับประเทศในอาเซียนที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนในทะเลจีนใต้กับจีน (ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน และเวียดนาม) ตลอดจนโจมตีจีนในประเด็นทะเลจีนใต้ในการประชุมพหุภาคีอย่างต่อเนื่อง โดยจีนเห็นว่าการดำเนินการของสหรัฐฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อปิดล้อมจีน

ประเทศไทยมีแผ่นดินติดกับทะเล 2 ด้าน คือ ด้านตะวันออกติดกับอ่าวไทย และด้านตะวันตกติดกับทะเลอันดามัน โดยน่านน้ำด้านตะวันออกของไทยเป็นส่วนหนึ่งของอ่าวไทย มีลักษณะกึ่งปิดและเชื่อมต่อกับทะเลจีนใต้ด้านตะวันออก และในส่วนของน่านน้ำด้านตะวันตกของไทย เป็นส่วนหนึ่งของช่องแคบมะละกา ในขณะเดียวกัน ไทยตั้งอยู่ในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงซึ่งมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ชายขอบริมทะเล (Rimland) ของภาคพื้นทวีปจีนและรัสเซีย และในบริเวณเส้นทางคมนาคมที่เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งมีความสำคัญต่อสหรัฐฯ ในการเป็นพื้นที่สำคัญตามแนวคิดอินโด-แปซิฟิกที่เสรีและเปิดกว้าง (FOIP) และมีความสำคัญต่อจีนในการเป็นช่องทางออกสู่ทะเลของจีนตอนใต้ และเป็นหนึ่งในเส้นทางขนส่งสินค้าและโลจิสติกส์สำคัญภายใต้สายแถบและเส้นทาง (BRI) รวมถึงการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล อีกทั้งอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงถือเป็นพื้นที่ “หลังบ้าน” (อนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง) ทางทะเลของจีน ซึ่งจีนให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่มั่นคงในพื้นที่หลังบ้านเพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมาย 100 ปี ประการที่ 2 ใน พ.ศ. 2592 ในการพัฒนาให้เป็นประเทศที่มีอัตลักษณ์แบบจีนในยุคใหม่ได้อย่างมีเสถียรภาพ

สำหรับประเทศไทย อ่าวไทยมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยเปรียบเสมือนเป็นประตูการค้าของประเทศเนื่องจากเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรม ท่าเรือและเขตเศรษฐกิจพิเศษที่สำคัญ เช่น ท่าเรือมาบตาพุด แหลมฉบังและโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor

- EEC) และมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ โดยมักเผชิญกับความท้าทายจากภัยความมั่นคงในรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะความมั่นคงทางทะเล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้ศึกษายุทธศาสตร์ทางความมั่นคงทางทะเลของจีน สหรัฐฯ และพันธมิตร วิเคราะห์ผลกระทบต่อ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง และแนวทางการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยต่อผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจดังกล่าว

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษายุทธศาสตร์การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจด้านความมั่นคงทางทะเลและแนวทางการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยต่อผลกระทบต่อ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง

1.2 ศึกษายุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลใน 4 กลุ่มเป้าหมาย คือ 1. จีน 2. สหรัฐฯ พันธมิตรของสหรัฐฯ ภายใต้กลุ่ม QUAD ได้แก่ ญี่ปุ่น ออสเตรเลียและอินเดีย 3. ประเทศสมาชิกอาเซียน แบ่งออกเป็น กลุ่มประเทศอ่าวไทย ชั้นใน ได้แก่ กัมพูชาและเวียดนาม กลุ่มประเทศอ่าวไทย ชั้นนอก ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน และ 4. กลุ่มประเทศที่ไม่ติด อ่าวไทย ได้แก่ สปป.ลาวและเมียนมา เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมและแนวทางการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยต่อผลกระทบต่อ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง

1.3 ศึกษายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ยุทธศาสตร์กองทัพเรือ (พ.ศ. 2561-2580) แผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2566-2570) และแผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคเอเชียตะวันออก (พ.ศ. 2566-2570)

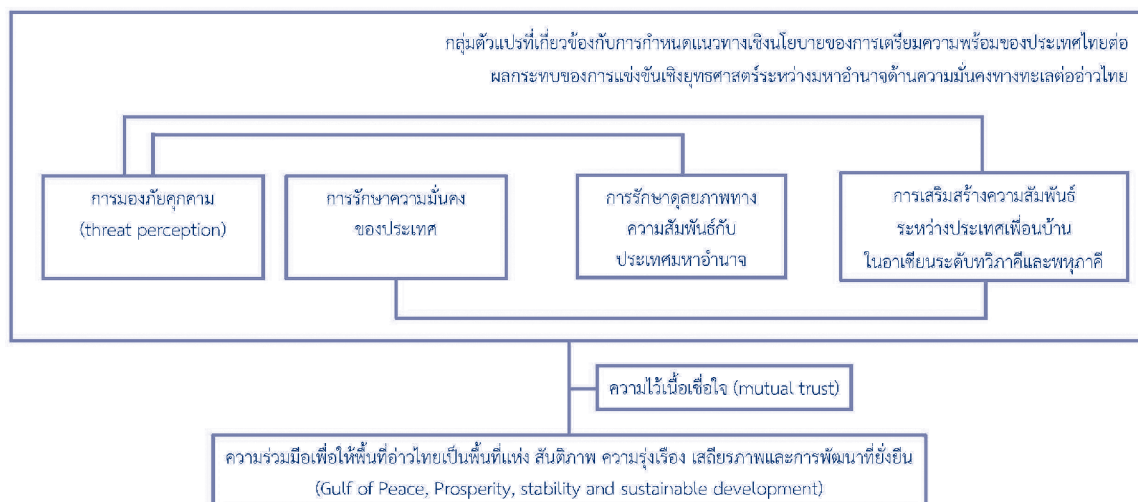
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ อ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง

3. ขอบเขตด้านประชากรผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มข้าราชการและทหารที่ดำรงตำแหน่งประเภทผู้บริหารระดับต้น และระดับสูง กลุ่มนักวิชาการด้านการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ และกลุ่มรัฐวิสาหกิจและ

กรอบแนวความคิดในการท้าววิจัย

ตัวแปรที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมในช่วงต้น สามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามภาพ ดังนี้

ภาคเอกชนที่ลงทุนในบริเวณพื้นที่อ่าวไทย

4. ขอบเขตด้านเวลา ในการรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิในห้วงเวลาตั้งแต่เดือนธันวาคม 2565-พฤษภาคม 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยมี การดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการรวบรวมข้อมูลเรื่องแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ Realism ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางทะเลของจีน สหรัฐฯ และพันธมิตร และประเทศสมาชิกอาเซียนจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ หนังสือและบทความต่าง ๆ ของไทยและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามที่ระบุในขอบเขตประชากร

2. การจัดระเบียบข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูล

ข้อจำกัดของการวิจัย

ผู้ถูกสัมภาษณ์อาจแสดงความเห็นในเชิงลึกและ/หรือในประเด็นละเอียดอ่อนที่ไม่สามารถเผยแพร่งานวิจัยในวงกว้าง หรือ ผู้ถูกสัมภาษณ์อาจมีข้อสงวนในการแสดงความเห็น ซึ่งส่งผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศมหาอำนาจด้านความมั่นคงทางทะเลพบว่า

1. ยุทธศาสตร์ทางความมั่นคงทางทะเลของจีน สหรัฐฯ และพันธมิตร

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีน จีนได้วางยุทธศาสตร์เชิงรุกในการส่งเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเล ด้านการสร้างความร่วมมือและบรรทัดฐาน และโครงสร้างพื้นฐานอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกันผ่านการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ข้อริเริ่มสายแถบและเส้นทาง (BRI) เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 (Maritime Silk Road in the 21st Century) และการสร้างความเป็นประชาคมที่มีอนาคตร่วมกันระหว่างจีนกับประเทศในอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง รวมถึงในกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง (MLC) ตลอดจน การโครงการพัฒนาฐานทัพเรือเรือและ

โครงการดาราซากอร์ในกัมพูชา ก่อปรกัปตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา จีนได้บรรจุประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจทางทะเลในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี ใน “การปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ทางทะเลและการเร่งสร้างความเป็นมหาอำนาจทางทะเลของจีน” ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ของจีนในระยะยาวในการบรรลุเป้าหมาย 100 ปี ประการที่ 2 ใน พ.ศ. 2592 ในการพัฒนาจีนให้เป็นประเทศที่มีอัตลักษณ์แบบจีนยุคใหม่ และสร้างพื้นที่หลังบ้านที่เป็นมิตรกับจีนและเป็นทางออกจากจากการถูกปิดล้อมจากสหรัฐฯและพันธมิตร

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร สหรัฐฯ ดำเนินยุทธศาสตร์ทางความมั่นคงทางทะเลในลักษณะปฏิกิริยาตอบโต้และป้องปรามการแผ่อิทธิพลทางทะเลของจีน สะท้อนได้จากการดำเนินยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก (FOIP) และกรอบความร่วมมือเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก (IPEF) รวมถึงการจัดทำเอกสาร “Advantage at Sea Prevailing with Integrated All-Domain Naval Power” ฉบับ พ.ศ. 2563 ที่มีเป้าหมายเพื่อป้องปรามจีนซึ่งสหรัฐฯ ถือว่าเป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรงที่สุดต่อสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองของโลกในยุคปัจจุบัน โดยสหรัฐฯ ให้ความสำคัญสูงสุดกับการแข่งขันกับจีนที่มีเจตนาครอบครองทะเลและเปลี่ยนแปลงระเบียบโลกใหม่ และเข้ามาแทนที่สหรัฐฯ นอกจากนี้ สหรัฐฯ กังวลต่อการขยายอิทธิพลของจีนในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงผ่านโครงการขยายฐานทัพเรือริแรม (Ream) ในจังหวัดพระสีหนุและโครงการพัฒนาพื้นที่ดาราซากอร์ (Dara Sakor) ในจังหวัดเกาะกง ซึ่งจะเพิ่มขีดความสามารถของจีนในการปฏิบัติการทางทหาร และการควบคุมเส้นทางการสัญจรทางเรือ (Sea Lines of Communications – SLOC) ในบริเวณทะเลจีนใต้ อ่าวไทย และช่องแคบมะละกา สหรัฐฯ และพันธมิตร ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลของสหรัฐฯ และพันธมิตร ขณะที่ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติฉบับใหม่ของญี่ปุ่นกำหนดให้จีนเป็นความท้าทายทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของญี่ปุ่นและประชาคมระหว่างประเทศจากความพยายามฝ่ายเดียวของจีนในการเปลี่ยนแปลงสถานะเดิมทางทะเลและอากาศในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้โดยใช้กำลัง และอินเดียมุ่งขยายบทบาทในฝั่งทะเลอันดามันและมหาสมุทรอินเดียซึ่งเชื่อม

ต่อกับช่องแคบมะละกาและอ่าวไทย โดยอินเดียกังวลเกี่ยวกับการขยายอิทธิพลของจีนในมหาสมุทรอินเดียตามทฤษฎี String of Pearls ซึ่งส่งผลให้เกิดการปิดล้อมและกระทบต่อผลประโยชน์ของอินเดีย และออสเตรเลียกังวลเกี่ยวกับการดำเนินการฝ่ายเดียวของจีนเพื่อเปลี่ยนแปลงสถานะเดิมในทะเลจีนใต้ โดยสหรัฐฯ และพันธมิตรให้ความสำคัญกับการดำเนินยุทธศาสตร์ลักษณะ Integrated Deterrence เพื่อร่วมกันป้องปรามการแผ่ขยายอิทธิพลของจีนในบริเวณทะเลจีนใต้ อ่าวไทยและช่องแคบมะละกา

2. ผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ด้านมั่นคงทางทะเลต่ออ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง

ประเทศไทยมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยนับเป็นรัฐชายฝั่ง (Coastal State) และรัฐช่องแคบ (Strait State) ที่อยู่ในคาบสมุทรอินโดจีน โดยมีชายฝั่งทะเลแยกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านตะวันออก ได้แก่ อ่าวไทย และด้านตะวันตก ประกอบด้วยทะเลอันดามันและช่องแคบมะละกา ทำให้ประเทศไทยมีเส้นทางสู่สองมหาสมุทร คือ มหาสมุทรแปซิฟิก และมหาสมุทรอินเดีย ขณะที่ในด้านตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ประเทศไทยตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นทะเลปิดหรือกึ่งปิด (Enclosed or Semi-enclosed) โดยมี 3 ประเทศที่มีอาณาเขตติดกับอ่าวไทยด้านนอก ได้แก่ กัมพูชา เวียดนามและมาเลเซีย ทำให้เกิดพื้นที่เหลื่อมทับระหว่างไทยกับกัมพูชา และ 4 ประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเลด้านตะวันตกของประเทศไทย ได้แก่ เมียนมา อินเดีย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย นอกจากนี้ พื้นที่ทางทะเลของประเทศไทยมีส่วนที่อยู่ในช่องแคบมะละกาด้านที่ติดกับมหาสมุทรอินเดีย ดังนั้น ไทยจึงมีสถานะเป็นหนึ่งในรัฐเจ้าของช่องแคบมะละกา (The Littoral States /Coastal States of the Strait of Malacca) ด้วย พื้นที่ทางทะเลของประเทศไทยถูกล้อมด้วยพื้นที่ทางทะเลของประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองด้านและประชิดกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน โดยในอ่าวไทยชั้นในถูกล้อมด้วยกัมพูชา เวียดนามและมาเลเซีย และด้านอ่าวไทยชั้นนอก ถูกล้อมด้วยจีน อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ขณะที่ด้านตะวันตกพื้นที่ตอนเหนือของช่องแคบมะละกาถูกล้อมด้วยอินโดนีเซียและมาเลเซีย ดังนั้น ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศในการแบ่งเขตแดนทางทะเลระหว่างประเทศ ประเทศต่าง ๆ รอบอ่าวไทยและทะเลฝั่ง

ตะวันตกจะไม่สามารถขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะออกไปได้เต็มที่ถึง 200 ไมล์ทะเล หรือ ประมาณ 370 กิโลเมตร แต่มีส่วนที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนกันอยู่ซึ่งต้องเจรจาตกลงกัน

ในส่วนทะเลอ่าวไทย ประเทศไทยอ้างสิทธิ์ในเขตไหล่ทวีปทับซ้อนกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย เวียดนามและกัมพูชา ซึ่งยังไม่มีการจัดทำความตกลงแบ่งเขตไหล่ทวีประหว่างกันตามข้อ 83 วรรค 1 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (1982 United Nations Convention on the Law of the Sea : 1982 UNCLOS)

การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างจีนและสหรัฐฯ และพันธมิตรด้านความมั่นคงทางทะเลในทะเลจีนใต้และเชื่อมต่อมายังอ่าวไทย เป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ทางการแข่งขันระหว่างจีนกับสหรัฐฯ อาจมีการดำเนินกิจกรรม/การปฏิบัติการทางทหารบ่อยครั้งขึ้น เพื่อป้องปรามการแผ่อิทธิพลของจีน และส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดจนบานปลายเป็นความขัดแย้งเชิงกายภาพได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมถึงไทย

การขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนในพื้นที่อ่าวไทยและกัมพูชาจะช่วยเติมเต็มยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางทะเลและเพิ่มขีดความสามารถของจีนในการควบคุมพื้นที่ทางทะเลและเส้นทางการสัญจรทางเรือในบริเวณอ่าวไทยทะเลจีนใต้และช่องแคบมะละกาได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั้งดุลยภาพทางการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจและความมั่นคงทางทะเลของภูมิภาค ซึ่งรวมถึงความมั่นคงของไทย และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและความร่วมมือในกรอบภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญหลายด้าน เช่น ด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและอาเซียนนั้น ไทยจะประสบกับความท้าทายในการบริหารจัดการความสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและอาเซียน ซึ่งมีท่าทีและระดับความกังวลที่แตกต่างกันต่อผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจทางความมั่นคงทางทะเลเนื่องด้วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และผลประโยชน์ที่ต่างกันในการดำเนินความสัมพันธ์กับจีน สหรัฐฯ และพันธมิตร อีกทั้งการแผ่อิทธิพลของจีนในอ่าวไทยจะเป็นการเพิ่มความท้าทาย

แก่ออาเซียนมากยิ่งขึ้นในการสอดประสานท่าทีในประเด็นสำคัญ ๆ ของภูมิภาคจากที่มีอยู่ในปัจจุบัน และการรักษาไว้ซึ่งความเป็นแกนกลางของอาเซียนในภูมิภาค

ในด้านกฎหมายระหว่างประเทศด้านกิจการทางทะเลที่มีนัยสำคัญเกี่ยวกับการแข่งขันในเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจ ไทยได้ให้สัตยาบันเพื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea 1982 - UNCLOS) เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ทำให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้อนุสัญญา ซึ่งรวมถึงพันธกรณีเกี่ยวกับการวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล (Marine Scientific Research - MSR) แต่ปัจจุบันไทยยังไม่มี การอนุญาตการตามอนุสัญญา ในส่วนที่เกี่ยวกับการวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล (ภาค 13 ของอนุสัญญา) อย่างไรก็ตาม ไทยเป็น 1 ใน 18 ประเทศที่ห้ามการดำเนินกิจกรรมทางทหารในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ โดยไทยได้ทำคำประกาศแนบท้ายสัตยาบันสารการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา UNCLOS ว่า ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ การอุปโภคบริโภคภาพ ในการเดินเรือที่สอดคล้องกับบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา UNCLOS ไม่รวมถึงการใช้ทะเลในทางไม่สันติ โดยปราศจากความยินยอมของรัฐชายฝั่ง โดยเฉพาะ การฝึกทหาร หรือ กิจกรรมอื่น ๆ ที่อาจกระทบต่อสิทธิและประโยชน์ของรัฐชายฝั่ง และไม่รวมถึงการคุกคาม หรือการใช้กำลังต่อบุคคลพลเรือนบนบก เกราะทางทหารเมือง สันติภาพ หรือ ความมั่นคงของรัฐชายฝั่ง

3. แนวทางการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยต่อผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจ ผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางทะเลระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ต่ออ่าวไทยประเมินได้ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ความมั่นคงทางทะเล 2. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างไทยกับจีน ไทยกับสหรัฐฯ ไทยกับกัมพูชา และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและอาเซียน 3. ความร่วมมือในกรอบอาเซียน และ 4. กฎหมายระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยจะได้ทำเสนอแนะเป็น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลไทยควรมีการเตรียมพร้อมเชิงนโยบาย ดังต่อไปนี้ ไทยควรรักษาดุลยภาพทางความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับทั้งจีน และสหรัฐฯ และพันธมิตรโดยดำเนินนโยบายต่างประเทศระหว่างทางถ่วงดุล (Balance) และการสร้างทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ (Hedging) ทั้งด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงให้แก่ประเทศ ด้วยเหตุผล ดังนี้ 1. โครงสร้างในภูมิภาคมีลักษณะหลายขั้วอำนาจ (Multipolar) 2. ทะเลจีนใต้ถือเป็นพื้นที่หลักของการแข่งขันระหว่างจีนกับสหรัฐฯ และพันธมิตรด้านความมั่นคงทางทะเล จากการที่พื้นที่แห่งนี้เป็นผลประโยชน์หลักของจีน และทะเลจีนใต้เป็นเส้นทางสัญจรทางทะเลที่สำคัญของโลก ขณะที่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและอ่าวไทยเป็นพื้นที่ลำดับรองทางการแข่งขัน แม้สหรัฐฯ และพันธมิตรมีข้อกังวลเกี่ยวกับโครงการพัฒนาฐานทัพเรือเริ่มในกัมพูชาโดยจีนก็ตาม โดยสหรัฐฯ ดำเนินการป้องปรามจีนผ่านกรอบความร่วมมือขนาดเล็ก (Minilateralism) ได้แก่ กลุ่ม QUAD และ AUKUS เพื่อแทนเข้ามาอยู่ในภูมิภาค 3. ไทยไม่ได้เป็นประเทศที่อ้างสิทธิทับซ้อนในทะเลจีนใต้กับจีน 4. ประเทศไทยมีความเชื่อว่าโครงการพัฒนาฐานทัพเรือเริ่มเป็นประเด็นระหว่างสหรัฐฯ กับจีน และสหรัฐฯ กับกัมพูชา และ 5. ไทยสนับสนุนทั้งข้อริเริ่มสายแถบ สายเส้นทาง (Belt and Road Initiative -BRI) ของจีนและยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก (Free and Open Indo-Pacific - FOIP) ของสหรัฐฯ

1.2 ในด้านการสร้างทางเลือกทางนโยบายต่างประเทศ ไทยควรส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจขนาดกลาง เช่น อินเดีย ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีรวมถึงภายใต้กรอบความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) ซึ่งอินเดียกังวลเกี่ยวกับการขยายอิทธิพลของจีนในมหาสมุทรอินเดีย โดยมุ่งขยายบทบาทในฝั่งทะเลอันดามันและมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งเชื่อมต่อกับช่องแคบมะละกาและอ่าวไทย ในการนี้ ไทยและอินเดียสามารถแสวงหาแนวทางการร่วมมือระหว่างกันเพื่อส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างทะเลอันดามันกับมหาสมุทรอินเดีย

ด้วยการพัฒนาด้านโลจิสติกส์เพื่อรองรับกับผลกระทบในกรณีที่อ่าวไทยถูกปิดจากผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบในทะเลจีนใต้

1.3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ไทยควรใช้ประโยชน์จากการเป็นพันธมิตรและหุ้นส่วนที่เก่าแก่ที่สุดของสหรัฐฯ ในภูมิภาคในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงและการพัฒนาขีดความสามารถทางด้านการมั่นคงทางทะเล และการสนับสนุนการคงไว้ซึ่งบทบาทของสหรัฐฯ ในภูมิภาค

1.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนและไทยกับกัมพูชา ไทยควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความไว้วางใจกับทั้งสองประเทศอย่างต่อเนื่องจากการที่ไทยได้รับผลกระทบทางด้านความมั่นคงทางทะเลและประเด็นปัญหาที่ตามมาจากการพัฒนาโครงการพัฒนาฐานทัพเรือเริ่มในกัมพูชาโดยจีน และไทยยังคงพึ่งพิงจีนทางเศรษฐกิจและอาศัยความร่วมมือจากจีนในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ โดยเฉพาะอาชญากรรมข้ามชาติ ขณะที่แม้ไทยกับกัมพูชาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศยังคงมีความละเอียดอ่อนจากปัจจัยสถานการณ์การเมืองภายใน และปมทางประวัติศาสตร์และกระแสนิยม รวมถึงปัญหาเขตแดนทางบกและทางทะเล ตลอดจนทั้งสองประเทศอยู่ระหว่างการเจรจาพัฒนาในพื้นที่ปีโตรเลียมทับซ้อนไทย-กัมพูชา (OCA) โดยปัจจัยด้านผู้นำเป็นตัวแปรสำคัญต่อการกำหนดทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ในการนี้ ไทยควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแปลงการเยือนในระดับผู้นำประเทศ คณะรัฐมนตรี และกองทัพอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงเสริมสร้างความเข้าใจอันดีในระดับประชาชนและสื่อสารมวลชนเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและรักษาช่องทางติดต่อสื่อสาร ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ

1.5 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนาม ไทยควรเสริมสร้างพันธมิตรกับเวียดนามในประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันด้านความมั่นคงในอนุภูมิภาคและภูมิภาคที่มีนัยส่งผลกระทบต่ออ่าวไทย เนื่องจากเสถียรภาพและความมั่นคงในอ่าวไทยจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของเวียดนามด้วย

1.6 ด้านความร่วมมือในกรอบอาเซียน ไทยควรส่งเสริมการปฏิบัติตามปฏิญญาว่าด้วยแนวปฏิบัติของภาคี

ในทะเลจีนใต้ (Declaration of the Conduct of Parties in the South China Sea - DOC) และผลักดันความคืบหน้าของการเจรจาจัดทำประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea - COC) รวมถึง การแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีในกรอบความร่วมมืออาเซียน - จีน อาเซียนกับประเทศคู่เจรจา 3 ประเทศได้แก่ จีน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ (ASEAN Plus Three – APT) และการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอาเซียน (ASEAN Defense Ministers – ADMM) รวมถึงการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา 8 ประเทศ (ADMM Plus) และการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาค เอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum – ARF) ทั้งนี้ เนื่องจากเสถียรภาพและความมั่นคงในทะเลจีนใต้จะส่งผลให้อ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่องมีความมั่นคงด้วย

1.7 ด้านการดำเนินการทางกฎหมายภายใต้กรอบอาเซียน ไทยควรร่วมกับประเทศในอาเซียนสนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ซึ่งลงนามเป็นอัครภาคี (High Contracting Party) สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia - TAC) เมื่อ พ.ศ. 2514 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ปฏิบัติตามหลักการในการดำเนินความสัมพันธ์ในภูมิภาค และปฏิญญาว่าด้วยเขตแห่งสันติภาพเสรีภาพและความเป็นกลาง (Declaration on the Zone of Peace, Freedom and Neutrality - ZOPFAN) และสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty on the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone - SEANWFZ) ลงนามเมื่อ พ.ศ. 2537 ที่กรุงเทพฯ ซึ่งห้ามประเทศภาคีผลิตครอบครอง ขนย้าย หรือทดลองอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาค

1.8 ด้านการบูรณาการนโยบายและยุทธศาสตร์ ด้านความมั่นคงทางทะเลไทยควรริ้วฟื้นการจัดประชุมคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ของไทยต่อประเด็นทะเลจีนใต้ ซึ่งจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2561 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน เพื่อกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของไทยต่อการปฏิบัติตามปฏิญญาว่าด้วยการปฏิบัติของภาคีฝ่ายต่าง ๆ ในทะเลจีนใต้ (DOC) การเจรจาจัดทำประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (COC) และการส่งเสริมโครงการความร่วมมือที่

เป็นรูปธรรมและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

1.9 ด้านการเชื่อมโยงความมั่นคงทางทะเลระหว่างทะเลจีนใต้กับอ่าวไทยไทยควรส่งเสริมให้ทะเลจีนใต้เป็นพื้นที่แห่งสันติภาพ ความรุ่งเรือง เสถียรภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sea of Peace, Prosperity, Stability and Sustainable Development) เพื่อสนับสนุนให้อ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่องรวมถึงทะเลอันดามันเป็นพื้นที่แห่งสันติภาพ ความรุ่งเรือง เสถียรภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืนเช่นกัน

1.10 ด้านการบูรณาการทางด้านความมั่นคงทางทะเล ไทยควรกำหนดหน่วยงานหลักเพื่อแลกเปลี่ยนและสอดคล้องประสานข้อมูลและการข่าวเกี่ยวกับผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ด้านความมั่นคงทางทะเลต่ออ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ด้านการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยต่อการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ด้านความมั่นคงทางทะเลและผลกระทบต่ออ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่องนั้นไทยควรกำหนดแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์ต่อการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยต่อผลกระทบดังกล่าว ใน 3 แนวทาง ได้แก่ 1. การเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศ 2. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านความมั่นคงทางทะเลในมิติต่าง ๆ และ 3. การพัฒนาขีดความสามารถภายในประเทศ ซึ่งรวมถึงการจัดทำแนวทางยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมของภาคเอกชนและภาคประชาชนต่อผลกระทบของสถานการณ์

2.2 ด้านผลกระทบของโครงการพัฒนาฐานทัพเรือเรียมในกัมพูชาโดยจีนต่อดุลยภาพทางความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาค ไทยควรเตรียมการจัดทำแนวนโยบายในกรณีที่สหรัฐฯ ขอใช้ไทยเป็นพื้นที่ตั้งฐานทัพเพื่อเฝ้าระวังและปฏิบัติการป้องปรามการแผ่ขยายอิทธิพลของจีน โดยประเมินจากบริบทภูมิรัฐศาสตร์ แนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยระหว่างการถ่วงดุล (Balance) และการสร้างทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ (Hedging) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน ไทยกับสหรัฐฯ และไทยกับกัมพูชา และการเรียนรู้จากบทเรียนในอดีตจากการที่ไทยอนุญาตให้สหรัฐฯ มาจัดตั้งฐานทัพในช่วงสงครามเวียดนาม รวมถึงผลกระทบทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกับ

จีนและประเทศเพื่อนบ้านที่ไทยมุ่งเสริมสร้างความไว้วางใจ ในการนี้ เมื่อประเมินจากบริบทและปัจจัยข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า ไทยไม่ควรอนุญาตให้สหรัฐฯ มาจัดตั้งฐานทัพ ในไทย

2.3 ด้านกฎหมายภายในประเทศไทยควรเร่งรัดการจัดทำพระราชบัญญัติ ระเบียบหรืออนุบัญญัติที่เกี่ยวกับการวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล เพื่อกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ชัดเจน เนื่องจากปัจจุบัน กองความมั่นคงทางทะเล สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติรับที่จะเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในประเด็นการวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเลไปพลางก่อน จนกว่าจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

2.4 ด้านการพัฒนาศักยภาพกระบวนการสร้างความตระหนักรู้สถานการณ์ทางทะเลในภาพรวม (Comprehensive Maritime Domain Awareness - CMDA) หน่วยงานด้านความมั่นคงทางทะเลที่เกี่ยวข้องควรเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ทะเลจีนใต้ อ่าวไทยและทะเลอันดามัน และการเฝ้าระวังความเคลื่อนไหวของมหาอำนาจในทะเลจีนใต้และพื้นที่อ่าวไทยและโครงการพัฒนาฐานทัพเรือเริ่มในกัมพูชาโดยจีนในกระบวนการดังกล่าว

2.5 ด้านการเตรียมความพร้อมในกรณีที่อ่าวไทยถูกปิดกั้นหรือประกาศเขตหวงห้ามทะเล (Military Exclusion Zone : MEZ) จากสถานการณ์ความขัดแย้งหรือสงคราม โดยถึงขั้นการใช้กำลังเข้าปะทะกัน ไทยควรพัฒนาฝั่งอันดามันเพื่อให้สามารถรองรับสถานการณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะผลกระทบต่อเส้นทางคมนาคมทางทะเลของไทย

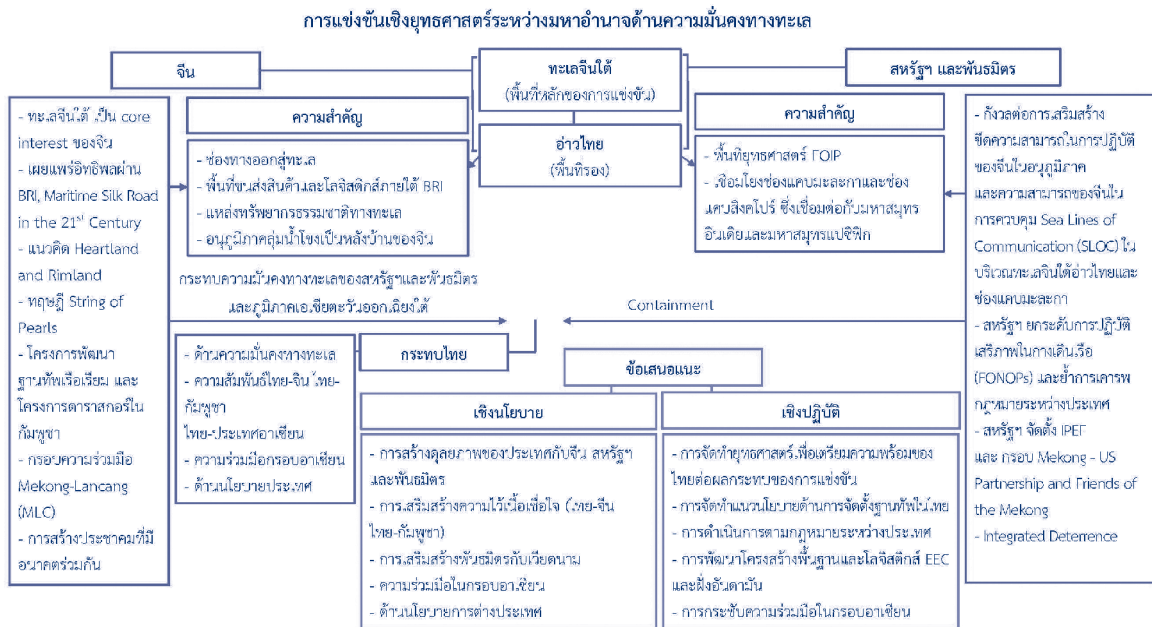
2.6 ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ ไทยควรเพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งและระบบโลจิสติกส์เชื่อมโยงฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามันในโครงการสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงฝั่งทะเลอันดามันและอ่าวไทย (Land bridge) ระหว่างท่าเรือชุมพร – ท่าเรือระนอง เชื่อมโยงทางบกและทะเล และกระจายการลงทุนในพื้นที่รอบข้างโครงการโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติและให้ประเทศผู้ลงทุนตระหนักถึงการสนับสนุนให้อ่าวไทยเป็นพื้นที่แห่งแห่งสันติภาพ ความรุ่งเรือง เสถียรภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเอื้อต่อการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่มีเสถียรภาพต่อการลงทุนในระยะยาว

2.7 ในการเตรียมความพร้อมของไทยเพื่อรองรับกับผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ด้านความมั่นคงทางทะเลต่ออ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่องนั้น ไทยควรรักษาความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายเพื่อการพัฒนาและการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในอ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง รวมถึงทะเลอันดามัน โดยไม่ควรผันแปรตามการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาล

สรุป

การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างจีนและสหรัฐฯ และพันธมิตรด้านความมั่นคงทางทะเลในทะเลจีนใต้และเชื่อมต่อมายังอ่าวไทย จะเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ทางการแข่งขันระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยทั้งในมิติความมั่นคงทางทะเลในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน ความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับจีน ไทยกับสหรัฐฯ ไทยกับกัมพูชา และไทยกับประเทศในอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขงและอาเซียน และความร่วมมือในกรอบอาเซียน รวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งไทยควรสอดประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมต่อผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ดังกล่าวทั้งในมิติภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อสถานการณ์ แต่ระหว่างที่ไทยกำลังอยู่ในขั้นเตรียมความพร้อมหากมีความตึงเครียดในพื้นที่ทะเลไทยก็ควรมีท่าที 1. รักษาความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับจีนและสหรัฐฯ 2. เสริมสร้างความไว้วางใจกับทั้งสองฝ่าย 3. ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยแนวปฏิบัติของภาคในทะเลจีนใต้ 4. แก้ปัญหาด้วยสันติวิธีในทะเลอันดามัน 5. พัฒนาท่าทีด้านความมั่นคงบูรณาการท่าทีความมั่นคงทุกด้าน

ภาพที่ 1 : สรุปการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจด้านความมั่นคงทางทะเล
และผลกระทบต่ออาเซียนและพื้นที่ต่อเนื่อง

ที่มา : ผู้วิจัย

บรรณานุกรม

- คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2562) “ทะเลและมหาสมุทร และผลประโยชน์ของชาติทางทะเล”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/2019/09ทะเลและมหาสมุทร-และผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล.pdf>.
- การต่างประเทศ, กระทรวง. (2563) “ความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ และการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างสองมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”. 31 มกราคม 2566.
- อาร์ม ตั้งนิรันดร. China Next Normal. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ bookscape.
- Bradford, F. Bradford and Wilfried A. Hermann. (2021) “Thailand’s Maritime Strategy : National Resilience and Regional Cooperation”. (Online). Available : <https://www.airuniversity.af.edu>.
- Brook, Jack and Rathana, Phin. (2023) “Cambodia reveals air defense plans near China-funded naval base”. (Online). Available : <https://www.asia.nikkei.com/Politics/Defense/Cambodia-reveals-air-defense-plans-nearChina-funded-naval-base>.
- Carle, A. Thayer. (2012) “The Rise of China and Maritime Security in Southeast Asia”. (Online). Available : <https://www.ide.go.jp>.
- Holmes R. James. (2011) “What ‘Containing China’ Means”. The Diplomat. p. 2-3.
- Marshall, Tim. (2016) Prisoners of Geography. London: WC1N 2BX.
- Mearsheimer, John J. (2018) The Great Delusion. Yale University Press.
- Thi Ha, Hoang. (2023) “Is the US a Serious Competitor to China in the Lower Mekong?”. ISEAS Yusof Ishak Perspective. Issue : 2023 No. 37. (Online). Available : https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/2023/03/ISEAS_Perspective_2023_37.pdf.